

A HELYISMERETI KÖNYVKIADÁS UTÓBBI ÉVTIZEDE PÁPÁN, A JÓKAI MÓR VÁROSI KÖNYVTÁRBAN

Mai átalakuló világunkban fontos, hogy egy-egy település lakosai ismerjék azt a múltat, amelyben elődeik éltek. Kötődjenek településük és környékének történetéhez. Ezt az ismeretet általában nem lehet országos kiadványokból, történelemkönyvekből megtanulni, hiszen ritka kivételtől és néhány településtől eltekintve, az ország egyes helységei nem voltak a magyar történelem sodrásának középpontjában.

Úgy gondolom, ha Magyarországon egy polgári demokratikus országot építünk, akkor annak fontos sajátossága az emberek kötődése lakóhelyükhöz. Ráadásul a polgári létformának egyik legfontosabb jellemzője, hogy az emberek ismerik múltjukat. Példákat, példaképeket tudnak onnan meríteni az életükben adódó könnyebb vagy nehezebb helyzetek megoldásához.

Mivel az elmúlt évtizedekben nem volt mindig egyértelmű a fenti kapcsolat eredményes ápolása, úgy vélem, hogy most kiemelkedő hangsúlyt kell helyezni erre. Mind a pozitív példaadásnak, mind a szűkebb haza szeretetének, a lokálpatriotizmusnak erősítése megnyilvánulhat a település, a város, és az ott élt emberek történelmének ismeretében.

Magyarország XVIII. századi előzmények után a múlt század derekától kezdett fellendülni a helytörténetírás. Pápán fontos szerepet játszottak ebben – mint általában a város kulturális életének alakításában – a Református Kollégium és a Bencés Gimnázium diákjai és tudós tanárai. A városban korán megindult a hírlapirodalom, amely nemcsak az irodalmi életnek, hanem a várostörténetnek is bő teret, publikációs lehetőséget biztosított.

Ösztönzően hatott a tudományos szellemiségre a pápai Református Főiskola, amelynek egyháztörténeti tanszéke sok kiváló helytörténész számára jelentette előadások, és újabb cikkek, könyvek megjelentetésének lehetőségét. Ugyanezt segítette elő a pápai Jókai Kör tevékenysége is, amely a várostörténet monografikus feldolgozása szempontjából ösztönzője volt a tevékenységnek.

A századforduló és a harmincas évek kiteljesedése után megdőbbsé vált az a kényszerszünet, amelyet a hatalom erőltetett Pápára, a polgári városra: először az önálló sajtóorgánumok hallgattak el, majd megszűnt a megyei napilap mellékleteként szombatoként megjelenő Pápai Napló is. Ugyanez a sors várt a pápai nyomdákra, amelyek még az 1948 előtti koalíciós időkben is virágoztak, majd a Veszprémi Nyomda Vállalat telephelyévé degradálódtak. A városban meglévő, a háború előtti időben korszerűnek számító nyomdagépek fokozatosan elavultak, az itt felhalmozódott emberi tudás pedig szép könyvek, igényes kiadványok helyett tömegével gyártott úrlapokat, bárcákat és egyéb ügyviteli nyomtatványokat „termelt”. Az a kevés könyv, brosúra, ami a nyomdából kikerült, messze nem érte el a kor színvonalát. (Hol voltak már a harmincas évek, amikor egymás után két évben is a legszebb tipográfiájú könyv a pápai Főiskolai Nyomdából került ki.) A pápai nyomdászat sem tudásban, sem technológiában nem tudott lépést tartani a kor színvonalával. Természetesen ezért nem elsősorban a nyomdászok hibáztathatók, hanem a kor, amely rettegve félt az önállóság legkisebb jeleit mutató helyi kiadványokat is.

A nyolcvanas évek társadalmi erjedése szülte meg városunkban az első – ugyan még központi akarat által vezényelt – de hamarosan az önállósodás útjára lépő sajtóterméket, a Városi Tanács Híradóját, amely a jelenleg is megjelenő városi újság, a Pápai Hírlap jogelődje lett. Ebben a lapban kaphattak helyet először a város újrainduló (vagy fiókok mélyén meglévő) helytörténeti kutatásának eredményei.

A Hazafias Népfront Megyei Bizottsága kiadásában (1986-ban) komoly ösztönzést jelentett a Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok XII. kötete, a „Pápai különszám”, amelyben tanulmányok sora bizonyította a meglévő igényeket és tenni akarást.

Ugyanebben az időben jelentek meg a pápai Református Tudományos Gyűjteményekhez kötődő kiadványok, amelyek az eddig bezárt és bezárkózott intézmény első kitörési kísérletei voltak. Az évtized végétől jelentkezik mintegy két évente egy-egy számmal a Pápai Múzeumi Értesítő, amely tudományos igényességgel, de elsősorban a régészet oldaláról megközelítve nyújt publikációs lehetőségeket a kutatóknak. Sajnos a megjelent írások között túlsúlyban vannak a szűkebb szakmai közönségnek szóló, és nem közvetlenül a városunkhoz kötődő írások.

Ahogy megnyílt a lehetőség az egyesületi élet újraindítására, újjáalakult a pápai Jókai Kör. Majd a tudományos kutatással foglalkozó városi és Pápáról elszármazott értelmiségiek megalakították a Pápai Művelődéstörténeti Társaságot. Mindkét egyesület több tudományos igényű kötetet jelentetett már meg. Míg a Művelődéstörténeti Társaság konferenciáinak, felolvasóüléseinek anyagát adja közre egy-egy kötetben, addig a Jókai Kör egy-egy téma monografikus igényű feldolgozását tekinti fő feladatának. Kiadványai közül a pápai katonai ejtőernyőzés történetét bemutató kötetnek most készül a harmadik kiadása.

Mindezekhez a publikációs-, kutatói elképzelésekhez szerencsésen társult a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár tudatos törekvése, amellyel egy szerény, de önálló tevékenységre képes nyomda megteremtése volt a célunk.

A nyolcvanas évek végén a kulturális kormányzat egyre inkább világossá tette, hogy a továbbiakban nem akarja, és nem tudja finanszírozni a kultúra, ezen belül a könyvtárak fejlődésének, vagy legalábbis szinten tartásának költségeit. A könyvtári szak-sajtóban ekkor jelentek meg az első publikációk arról, milyen „pénzszerző” tevékenység nem idegen a könyvtáraktól. Közülük talán a könyvterjesztés lett volna még szimpatikus számomra, de sajnos intézményünk fullasztóan szűk térbeli lehetőségei erre nem nyújtottak teret. Így esett a választás a nyomdászatra, amely nem idegen a könyvtől, a könyvtáraktól, ugyanakkor lehetőséget is biztosít a nyiladozó demokráciában önmagukat megfogalmazni akaró emberek és szervezetek publikációs és szóróanyag igényeinek kielégítésére. De a könyvtár egyedi fejlesztéséhez szükséges jövedelemforrás lehetőségét is biztosítja a nyomtatványok, szórólapok, könyvek, újságok elkészítése révén.

Első kísérletünk 1987-ben, még komoly engedélyeztetési procedúra után egy „mini könyv” volt, amely a város rövid, többnyelvű leírása mellett grafikákat tartalmazott Pápáról. A könyv sikere szülte második kiadványunkat, a pannonhalmi Bencés Főapátsággal közösen kiadott Pannonhalma mini könyvet, Andruskó Károly művészi miniatűr metszeteivel.

Innen már csak egy lépés vezetett a hiányzó történeti monográfia kényszerű pótlására, a Kaposy Lucján-féle „Pápa város egyetemes leírása” című kötet reprint kiadásáig. Ezt már alapként lehetett tekinteni, ezzel már lehetett menni a tanácshoz és önkormányzathoz, megfelelő felkészültségű tudósokhoz, hogy városunk is készítse el történetének huszadik század végi összefoglalását. Így született meg a Tanulmányok Pápa város történetéből 1–2., dr. Kubinyi András főszerkesztésében, neves szerzőgárda közreműködésével. Ma már látni lehet, hogy komoly igény van a magas szintű tudományos munkák kiadására. Az előző kötetel párhuzamosan jelentek meg a „Fejezetek Pápa város történetéből” című sorozat kötetei. Amelyben a város egyik legősibb mesterségének, a molnárságnak állított emléket Wöller István malomtörténész. A második kötet Hudi József kandidátusi értekezésének kiadása a város igazgatásáról a XVI–II–XIX. században.

Bemutakozási lehetőséget kellett biztosítani azoknak a szerzőknek is, akik az elmúlt évtizedekben zömében az asztalfiók számára dolgoztak, és ki kellett adni azokat a helyi érdeklődésre számot tartó köteteket is, amelyek a város oktatásában, általános és középiskoláiban válhatnak nélkülözhetetlen segédkönyvvé. Erre a feladatra hoztuk létre a Jókai Füzetek sorozatot. Jelenleg a huszonötödik kötetnél tart. A városi könyvtár, Pápa Város Önkormányzata és a szponzorálást vállaló cégek és magánszemélyek áldozatkészsége tartja életben ezt az igényes sorozatot.

Már a Kaposy-féle monográfia reprint kiadása bebizonyította, hogy az emberek szeretnének hozzáférni az elmúlt száz évben megjelent tudományos munkák reprint kiadásaihoz. Így született meg a Jókai Reprint sorozat, amelyben eddig tíz kötetet adtunk ki. Minden kötete kiállja az országos tudományos szűrőt, viszont kis példányszámú megjelenítését csak egy intézmény szervező, szponzoráló tevékenysége tudja biztosítani.

Végezetül azok a munkák kerülhetnek a Lapok Pápa Történetéből című periodika lapjaira, amelyek nem ölelnek fel egy könyvre való anyagot. Évente hat, változó terjedelmű számmal jelentkezik a kiadvány. Célja egy-egy témakör felszínre hozatala, a pápai helytörténeteket megismertetni régebbi tudományos eredményekkel, egyben ösztönözni őket újabbak elérésére.

Talán egyik legeredményesebb tevékenységünk volt az iskolai évkönyvek, értesítők készítésének újraindítása. Bár korábban is jelentek meg 350–450 éves évfordulókhoz csatlakozó kötetek, de a régi értelemben vett iskolai értesítő első példányai a mi ösztönzésünkre születtek. Ma már ott tartunk, hogy jó néhány környékbeli falusi iskola is fontosnak tartja az évről évre megjelenő köteteket.

A Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen kezdtük meg a „Pápai diákok” irodalmi sorozat kiadását, amelynek célja az ismert és kevésbé ismert pápai diákok népszerűsítése. Már körvonalazódik egy, az előzőhöz hasonló sorozat: nem diákok, hanem Pápához kötődő személyiségek alkotásaikon keresztül történő rövid bemutatása.

A Jókai Mór Városi Könyvtár, mint a vizuális kultúra egyik városi közvetítő intézménye évről évre több kiállítással jelentkezik, amelyek alkalmasak egy-egy névös katalógus elkészítésére. Jelenleg ezek száma is meghaladja a tíz füzetet. A katalógusok létrehozásában fontos szerep jutott a városból elszármazott képzőművészeknek, különösen Úrmös Péter grafikusművésznak, aki Erdélyi Gyula grafikkal együtt több ún. levélzáró bélyegnek is tervezője volt, amelyek évfordulókhoz kapcsolódva jelenhettek meg.

Mint könyvtár nem feledkezhetünk meg a bibliográfiai tevékenységről sem. Általában tematikus füzetekkel, vagy évfordulókhoz kapcsolódó ajánlásokkal jelentkeztünk. Ide tartoznak Zenei Különgyűjteményünk és Videotárunk anyagát bemutató katalógusaink is.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az ezredforduló és környéke több nemzetünk és a város életében fontos esemény kerek évfordulóját is jelenti. 1997-ben volt négyszáz éve, hogy Pápa vára felszabadult a török uralom alól. A könyvtár szervezésében látott napvilágot az a kötet, amely színvonalas bevezető tanulmánya révén és a közzétett több mint negyven forrással vált ismertté a korszak kutatói előtt.

A forradalom és szabadságharc százötvenedik évfordulójára jelentettük meg Plosszer Ferenc egykori pápai káplán 1848–49-es feljegyzéseit a pápai História Domusból. De nem marad emlékezés nélkül a szabadságharc egyetlen Veszprém megyei ütközetének, az ihási csatának az évfordulója sem. Ez a kötet (szintén tanulmány és forrásgyűjtemény) 1999-ben fog megjelenni.

Az államalapítás millenniuma méltó megünnepléséhez kívánunk hozzájárulni a Pápa városábrázolások tudományos feldolgozásával. Természetesen az eredeti képek reprodukciói is megjelennek a kötetben. Ugyanebben az évben lesz négyszáz éve annak, hogy az áruló vallon zsoldosok át akarták adni városunkat a fehérvári törököknek. Az emlékkönyv már készül, a neves szerzőgárda és a rendelkezésre álló részletek garantálják, hogy a kötet színvonala nem marad el korábbi kiadványainktól.

Sajnos nem készült el az 1956-os forradalom és szabadságharc negyvenedik évfordulójára tervezett pápai emlékkötet. A munka előrehaladása feljogosít az 1999-es megjelenítés előrejelzésére.

Végezetül, de nem utolsósorban meggyőződésünk, hogy a könyvek – az ún. Gutenberg Galaxis – örök szellemi értéket hordoznak, nem tartom belátható időn belüli veszélynek a könyvek „múzeumba” kerülését. Ennek ellenére a könyvtárak, mint az információs társadalom alapsejtjei, nem maradhatnak ki az elektronikus információközvetítésből sem. Könyvtárunk három éve rendelkezik honlappal az interneten. A könyvtár alapvető tevékenysége mellett rövid várostörténettel is találkozhatnak itt a szörfözők. Olyan bőséges bibliográfiát igyekeztünk adni, amely a várostörténet kutatása mellett a hazai és külföldi érdeklődőknek is biztos támpont lehet a további tájékozódáshoz.

Kiadványaink többsége a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalain keresztül is elérhetőek, elektronikus adathordozón.

Magunk is hozzá akarunk járulni a nem hagyományos információ-hordozók terjesztéséhez. Egyik első ilyen termékünk lesz az a CD-rom kiadvány, amely a Pápai képeslapokat mutatja be. Rövid tanulmány után biztosítja, hogy a képeslapok mindkét oldala elérhető legyen, ezzel további kutatás alapjává válhat, helyben és bárhol a világon.

Írással egy olyan terület bemutatása volt a célom, amely a helyi társadalom szervezésétől, a szaktudományok eredményeinek helyi felhasználásán, az emberek helyi identitásának elmélyítésén keresztül, a városi intézményhálózat hasznosságának bemutatásán át, alkalmas a közösségteremtő erő mozgósítására.

Bízom benne, hogy példánk általános, de azért bárkinek figyelmébe ajánlom a helyi kiadványok szervezésének rögzös, de hálás feladatát. Polgárosodó társadalmunkban egyre többen ismerik fel, hogy erre szükség van, hogy ez is a helyi társadalom szerves része.

Válogatott bibliográfia a Jókai Mór Városi Könyvtár kiadásában vagy szervezésében megjelent pápai vonatkozású kiadványokból:

Jókai Füzetek: (Sorozatszerkesztő: dr. Hermann István)

- Somfainé Pados Mária: *Adalékok a pápai műkedvelő színjátszás történetéhez 1930–1975.* Pápa, 1988.
- Nádasdy Lajos: *Adalékok Győrök Leó György életéhez 1847–1899.* Pápa, 1989.
- Pápai Tóth Géza: *Bakonyalji üzenet. Válogatott versek 1931–1989.* Pápa, 1990.
- Somfainé Pados Mária: *Pápai utcaképek.* Pápa, 1992.
- Máténé Kalmár Zsuzsa: *Tapolcafői pillanatok. Tapolcafői titkai, a kezdetektől napjainkig.* Pápa, 1993.
- Rácz István: *Bakonyalján erdő szélén... , Döbrönte és Ganna életének alakulása a XIX. és a XX. Században.* Pápa, 1993.
- Rácz István: *Emléki és emlékeztetőül. Pápa város katona- és polgári áldozatai (1940–1945.)* Pápa, 1993.
- Áldozó Tamás: *A pápai hírlapirodalom kezdetei 1873–1882.* Pápa, 1993.
- H. Szabó Lajos: *Kossuth Lajos Pápa város díszpolgára.* Pápa, 1994.
- H. Szabó Lajos: *Negyvennyolcas emlékművek, honvédsírok Pápán és környékén.* Pápa, 1994.
- Mezei Zsolt: *A vaszari plébánia és régi könyvei.* Pápa, 1994.
- Kocsis Iván: *Egy kanadai „magyar-indián” Tapolcafőre emlékezik.* Pápa, 1994.
- H. Szabó Lajos: *Kossuth Lajos Pápa város díszpolgára.* Pápa, 1995. (második kiadás)
- Kövy Zsolt: *Egyház és körzet I–II. Válogatott beszédek, tanulmányok és írások 1985–1994.* Pápa, 1995.
- Mezei Zsolt: *Magyar évfordulók 1996-ban. A honfoglalás 1100. évfordulója tiszteletére.* Pápa, 1996.
- Fejes Sándor: *A pápai öntészet története 1940–1985.* Pápa, 1996.
- Rácz István: *Farkasgyepű község története 1401–1753.* Pápa, 1996.
- Szalai Antal: *A pápai zsidóság története és a hitközség szerepe a város társadalmi életében.* Pápa, 1996.
- Varju Dezső: *Vidovics Ágoston pápakovácsi plébános naplója az 1848–49-es eseményekről. Részletek a pápakovácsi római katolikus plébánia História Domusából.* Pápa, 1997.
- Hermann István: *Plosszer Ferenc feljegyzései 1848–1849-ről a pápai Szent István Római Katolikus Plébánia historia domusában.* Pápa, 1998.
- H. Szabó Lajos: *Pápa város jeles díszpolgárjai a XIX. Században.* Pápa, 1998.
- H. Szabó Lajos: *Erzsébet királyné tisztelete Pápán és környékén.* Pápa, 1998.
- Bodnár Emese: *A pápai Képzőművész Kör története (megjelenés alatt)*
- P. Tófeji Vali: *A mátyusházi iskola története (megjelenés alatt)*
- Varju Dezső: *Kup története (megjelenés alatt)*

Jókai Reprint: (Sorozatszerkesztő: dr. Hermann István)

- Kapossy Lucián: *Pápa város egyetemes leírása.* Pápa, 1989.
- Lukcsics Pál: *A vásárhelyi apácák története. Kastélykönyvtár Devecser,* Pápa, 1994.
- Kiss István: *A pápai plébánia története.* Pápa, 1996.
- Beke Ödön – [Mezei Zsolt]: *A pápavidéki nyelvjárás. Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára – Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa, 1997.*
- Bognár Imre Ede: *Pápa településföldrajza.* Pápa, 1997.
- Horváth Lajos: *A pápai állandó színház. Emléklapok az állandó színház megnyitása alkalmából Pápán, 1881. december 7., Pápa, 1997.*
- Tóth-Prónay Prónay Pál: *A szőlőknek plántálásáról, helyes műveléséről és a boroknak gondos megtartásáról Való oktatás, amelyet a köz hasznára magyar nyelven kibocsátott.* Pápa, 1997. (készült 20 példányban)
- Bakonyvári Ildefonz – [Mezei Zsolt]: *A Pápai Katolikus Gimnázium története a Pálosok és a Bencések idejében 1638–1898.* Pápa, 1998.
- Pigler Andor: *A pápai plébániatemplom és mennyezetképei.* Pápa, 1998.
- Sebestyén Béla – [Bessenyei József]: *Enyingi Török Bálint, mint Pápa város földesura 1535–1550.* Pápa, 1998.

Lapok Pápa Történetéből: (Szerkesztő: dr. Hermann István, az első számot szerkesztette Ilon Gábor)

- Jankó László – Ilon Gábor: *Közlelten avarokori sírrajzok Pápa – Úrdombról (Jankó László rajzai).* Pápa – Szombathely, 1992.

- Jankó László: *Pápa város lakossága a XVIII. század közepén.* Pápa, 1997.
- Jankó László: *A pápai „fehér barátok” templomkriptája.* Pápa, 1997.
- Molnár István: *Pálosok Pápán.* Pápa, 1997.
- Reizner János: *A Gróf Esterházy család pápai levéltára.* Pápa, 1997.
- Molnár István: *Pápa megyei város levéltára.* Pápa, 1997.
- Hermann István: *A Pápai Hírlap városi történeti vonatkozású írásainak jegyzéke, 1988–1997.* Pápa, 1998.
- ifj. Hermann István: *Csáky László oklevele a Pálosok pápai kolostorának megalapításáról / Litterae Ladislai Csáky de condento monasterio Papsensi Paulinorum.* Pápa, 1998.
- Kis Ernő: *A pápai Önkéntes Tűzoltó Testület története 1872–1912.* Pápa, 1998.
- Hermann István: *Pápai középmezési házaspár végrendelete a XVII. Század közepéről.* Pápa, 1998.
- Reizner János: *A Gróf Esterházy család pápai levéltárában őrzött céhlevelek.* Pápa, 1998.

Kiállítási katalógusok: (válogatás)

- Ürmös Péter grafikai, kiállítási katalógus, Pápa, 1993.
- Németi Mihály: *Rajzos versek. Kiállítási vezető.* Pápa, 1993. (szerk. Heitler László)
- Lebó Ferenc szobrászművész kiállítása, a Jókai Mór Városi Könyvtárban, 1994 július 4 – július 28. Pápa, 1994.
- Tilhof Endre: *Bagarus Zoltán ex librisei és grafikai. Alkotásjegyzék és kiállítási katalógus.* Pápa, 1995.
- Emlékiadvány, Tavaszy Noémi festő-grafikusművész Bartók- és Székely sorozatának pápai kiállításáról, Bartók Béla halálának 50. évfordulója alkalmából. Pápa, 1995.
- Ürmös Péter: *Amott legel hat pej csikó... Országos kisgrafikai kiállítás a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban a millicentenárium alkalmából.* Pápa, 1996.
- László Péter: *Katalógus a Jókai Mór Városi Könyvtár adventi kiállítására a Pápai Református Gyűjtemény Baldacci-anyag metszeteiből.* Pápa, 1997.
- Ürmös Péter: *Magyar történet műzsája.* Pápa, 1998.
- Ürmös Péter: *Válogatás a Szij Rezső – Kovács Rózsa gyűjteményből.* Pápa, 1998.
- Edöcs János: *Dubrovnik / Ragusa. Fotókiállítás a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban, 1998. május 4. – 1998. május 21.* Pápa, 1998.

Pápai diákok: (Sorozatszerkesztő: dr. Praznovszky Mihály)

- Cholnoky Viktor: *A Bakony menekültje. Válogatott írások.* Pápa, 1998.

Egyéb kiadványok:

- Hermann István – Heitler László: *Pápa.* Pápa, 1987.
- Andruskó Károly – Szabó Floris: *Pannonhalma. Jókai Mór Városi Könyvtár.* Pápa, 1988.
- Vidra Szabó Ferenc: *Saláta, retek olvasnivaló. Könyvtárak a változó világban – szociográfia OSZK KMK – Jókai Mór Városi Könyvtár Budapest – Pápa, 1991.*
- Magyar Várak.* Pápa, 1992. (10 példányban, színes minikönyv)
- Fejes Sándor – Széhlíkné Tóth Tünde: *Emlékkönyv a Jókai Városi Könyvtárban rendezett miniatűr könyvkiállításra 1992. november 09 – 1992. december 11.* Pápa, 1992.
- Kanizsai-Nagy Zsuzsanna: *Halálra ítéelve. Versek.* Pápa, 1993.
- Ady Endre: *Ki látott engemet? Versek.* Pápa, 1993. (20 példányban készült minikönyv)
- Franz Georg Rössler – Hermann István: *Különös társaság / Kuriose Gesellschaft.* Pápa, 1997. (minikönyv)
- A pápai vár felszabadításának négyszáz éves emlékezete 1597–1997.* Pápa, 1997. (szerk. Hermann István)
- Gerencsér Miklós: *Újdonászi ódonások Veszprém Vármegyéből 1857–1861-ből. Jókai Mór Városi Könyvtár – Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Pápa – Veszprém, 1997. (szerk. Csizsár Miklósné)*
- Nagyépítési Passió. Azaz a mi Urunk Jézus Krisztus kinszenvedése Szent János evangéliumának írása szerint.* Pápa, 1998. (szerk. Mezei Zsolt)
- Ürmös László rajzai a hadifogságban. Pápa, 1998. (szerk. Ürmös Péter) (minikönyv)